

Elgbeitetaksering og beiteskader på skog

Fauske
6.-7. mars 2015

Gunnar O. Hårstad
Skogkurs

Hensikt med taksten

**Bedre
naturforvaltning**

Elgforvaltning
Skogforvaltning

Hensikten med taksten

- Dokumentere tilstand
- Dokumentere utvikling
- Gi grunnlag for
 - Klarlegge sammenhenger
 - Definere målsettinger
 - Utforme, prioritere og gjennomføre tiltak
 - Fordelinger
- Overvåke, kontrollere resultatene
- Justere målsettinger og resultat

Krav til data-innsamlingen,
takstresultatene og planene

- Objektive
- Relevante
- Rimelige
- Brukervennlige
- Brukernes tillit og eierforhold

Overførbare data

- Tidsmessig
- Arealmessig
- Andre aktører og sammenhenger
 - innen elg
 - innen skog
 - innen andre samfunnassektorer

Data som styringsverktøy

- Sett elg, antall, fordeling
- Skutt elg , antall, fordeling
- Fellingsprosent
- Kjøttvekter
- Fertilitet (kalv-produksjon)
- Sykdom og skader
- Samfunns-skader
- Beitetaksering

Bestandsplaner i dag

offentlige og private mål

- Antall dyr skutt
- Fordeling i uttaket
- Naturlig stamme
- Friske dyr
- Produktiv stamme
- Akseptable skader
- Biologisk mangfold
- 3 - 5 år

Planmål ut fra beitet

- Elgbeitet er viktigste forutsetning for elgstammen
- % uttak av beiteplanter – (35 – 45 %)
- % uttak av furu – (30 – 35 %)

Elgbeitetakst

Elgbeitetakst nødvendig

- Når beitebelastningen nærmer seg bæreevnen
- Som en del av målrettet bestandsplanlegging og -forvaltning
- Uenighet blant aktører
- Store skogskader på furuforyngelsen
- Kompensasjonsordninger

Organisering av taksten

- Et ledd i elgforvaltningen
- Store områder (50 000 – 1 000 000 daa)
- (Små områder også verdifulle, vald, jaktfelt)
- Offentlig og/eller privat styring
- Premisser: Koordinering, kvalitetssikring
- Utførelse av feltarbeid, en eller mange
- Utrekning, sammenstilling konklusjoner

Hensikten med taksten

- Hva skal taksten brukes til?
- Hvilke svar trenger vi?
- Hvilke data trengs for å gi pålitelige svar?
- Hvordan skaffe de ønskelige data?
- Andre hensikter med taksten
 - Motivasjon og samarbeid
 - Kunnskapsspredning
 - Eierforhold

Takstarealet

- Forvaltningsområdet
 - Bruttoareal
- Takstområdet
 - Trekke ut mindre interesante deler
- Delområder
- Takstbestand

Takstformer

- Prøveflatetakst
- Bestandstakst
 - Minimum 30 bestand
 - Ca 30 prøveflater per bestand
 - 12,5 m² per flate ($r=1,99\text{ m}$)
- Bestandsuavhengig takst
 - I områder uten bestandsskogbruk
 - Høst 1000 prøveflater
 - 50 m² per flate ($r = 3,99\text{ m}$)

Taksttidspunkt for vinterbeitetakst

- Vår/forsommer
 - Etter snøsmelting (stort sett)
 - Kjørbare veger, helst
 - Før lauvet kommer for langt
- 1. mai – 15. juni i sør
- 15. mai – 31. juni i nord

19.10.13 goh/SKI			
Elgbeitetaksering			
<i>Tidsforbruk i timer , normale prestasjoner 30 takstbestand x 30 prøveflater</i>			
Forarbeid		Bestand	Takstoppdrag
	Møte om takstoppdrag		8
	Oppdragsdefinisjon, avtaler		10
	Forberedelser	17	35
Takst			
	Inventering i bestandet	1,25	
	Gåing til og fra bestandet	0,25	
	Kjøring til bestandet	0,25	
	Tapstid	0,75	75
	Kjøring til takstområdet		?
Etterarbeid			
	Utregning	20	
	Skriving av rapport	25	
	Møte med rapportlevering	5	50
	Til sammen		160

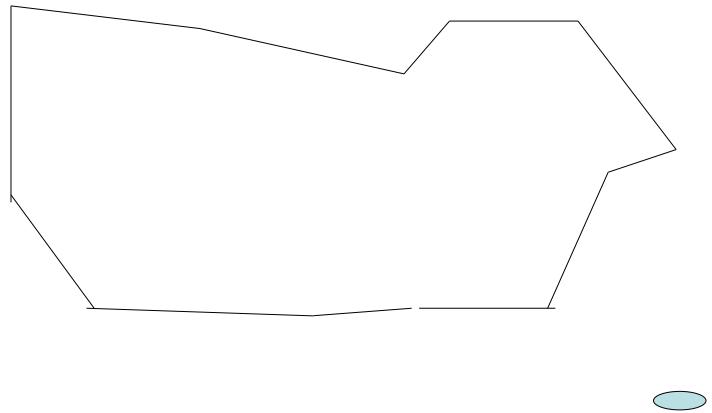
Utlegging av prøveflater ved bestandstakst

- Finn eller anslå arealet
- Finn areal bak hver prøveflate
- Bestandsareal : 30
for eksempel $15\ 000\ m^2 : 30 = 500\ m^2$
- $500\ m^2 =$ Avstand mellom takstlinjer **X**
avstand mellom prøveflatene

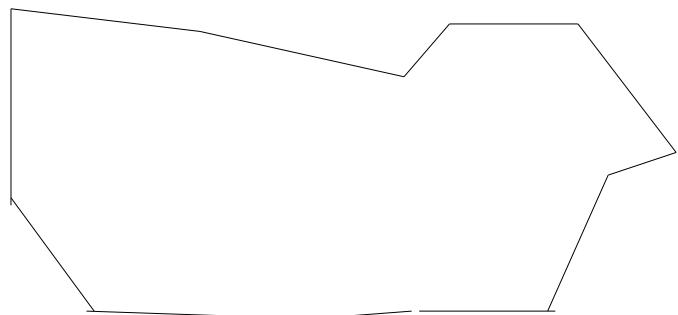
Flateforband

Bestandsareal	Avstand mellom takstlinjer	Avstand mellom prøveflater
5 dekar	15 meter	10 meter
10 dekar	20 meter	15 meter
15 dekar	25 meter	20 meter
20 dekar	35 meter	20 meter
25 dekar	35 meter	25 meter
30 dekar	35 meter	30 meter
35 dekar	35 meter	35 meter
40 dekar	40 meter	35 meter

Utlegging av prøveflater

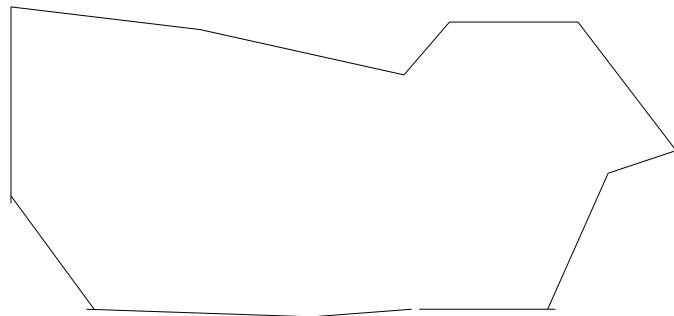
Utlegging av prøveflater

Flateareal : 30 = takstlinjeavstand x prøveflateavstand

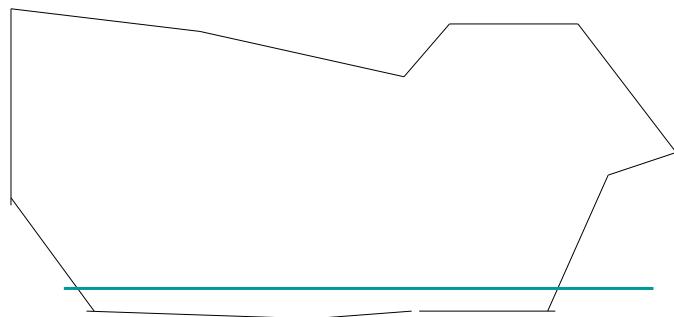
Utlegging av prøveflater

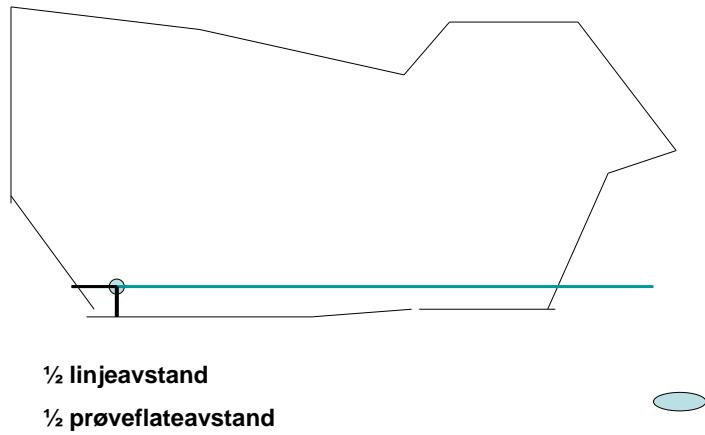
Flateareal : 30 = takstlinjeavstand x prøveflateavstand

15 000 m² : 30 = 500 m² = 25 m x 20 m

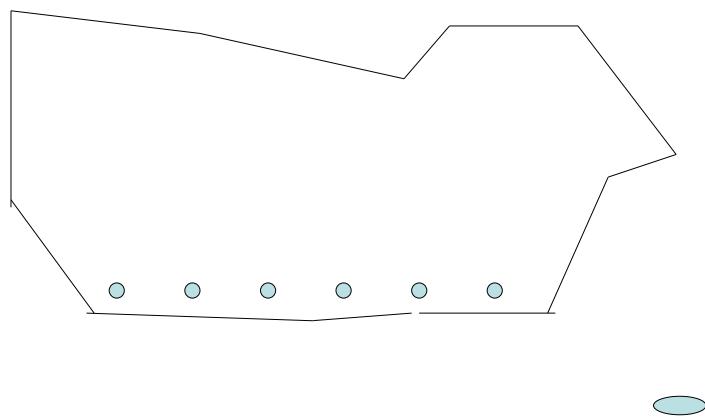
Utlegging av prøveflater

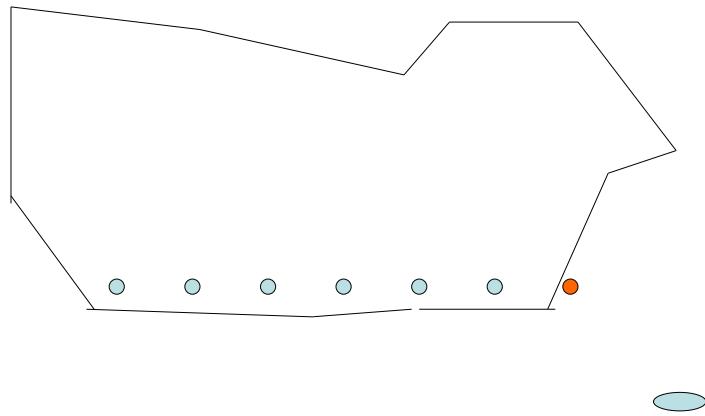
Utlegging av prøveflater

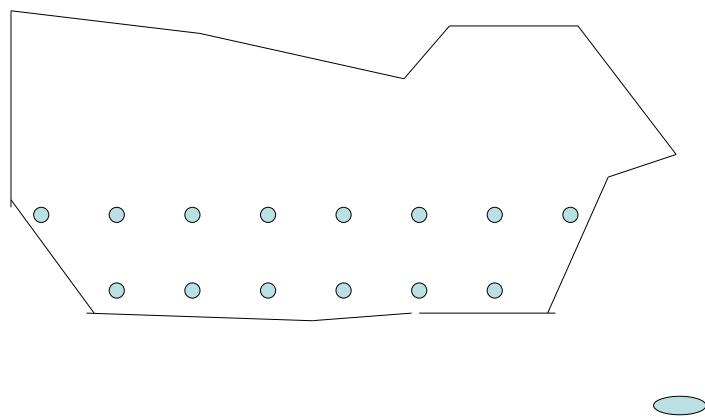
Utlegging av prøveflater

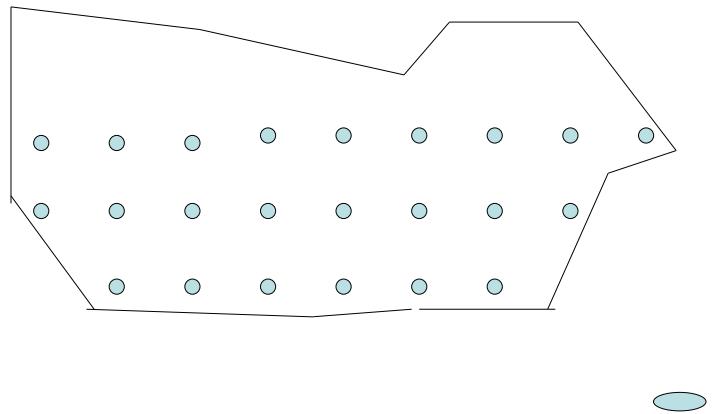
Utlegging av prøveflater

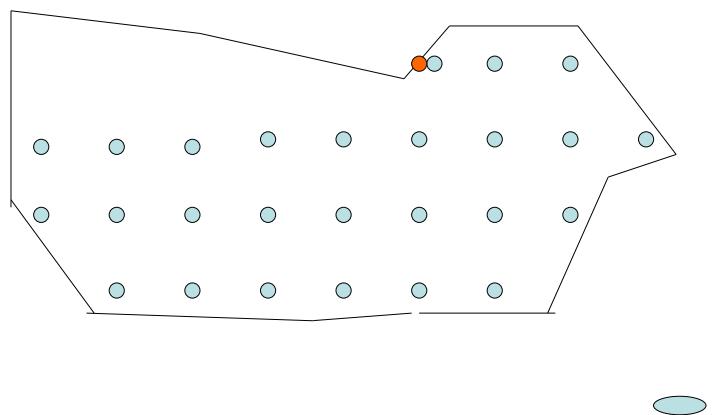
Utlegging av prøveflater

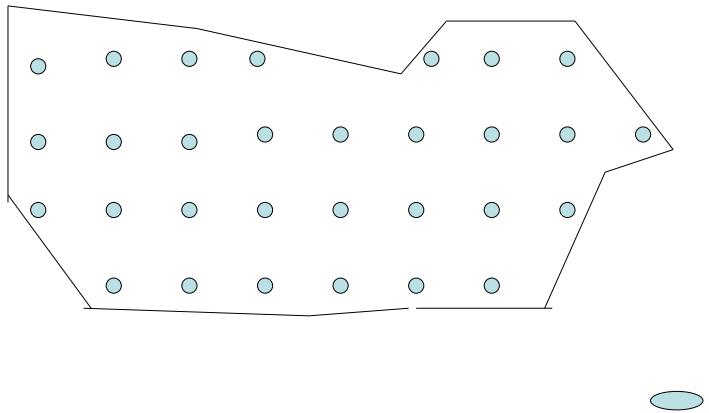
Utlegging av prøveflater

Utlegging av prøveflater

Utlegging av prøveflater

Takst-instruks

- Plantehøyde: 0,5 – 3,0 meter
- Treslag
 - Furu - 0,5 m,
 - Furu uskadd, Furu skadd, Furu ødelagt
 - Gran - 0,5 m
 - Gran uskadd, Gran skadd, Gran ødelagt
 - Bjørk
 - ROSV (rogne, osp, selje og vier)
 - Einer

Takst-instruks

- Planteantall
- Plantehøyde
- Beiteprosent (10 % grupper)
 - Ny (Siste vinter)
 - Gammel (2-3 år)
- Møkk

Tilpasning av prøveflater

- I bratt terreng kan takstlinjene legges horisontale.
- Unntaksvis kan takstlinjene krummes i vanskelig terren og "slangeformet" flateutforming

Elgens beite-preferanse

- Fordøyelighet
- Næringsinnhold
- Smaklighet
- Antibiteitstoffer
- Tilgjengelighet

- Sommer
- Vår og høst
- Vinter

Vinterbeite, prioritet

- Rogn, osp og selje (ROS), vier, eik og fjellbjørk
- Furu, bjørk og einer
- Gran og or

Sommerbeitet

- Nok mat, kvaliteten varierer
- God vekst gi god fordøyelighet
- Sommerbeitet avgjør mest dyrenes vekst og vekt
- Sommerbeiteting påvirker vinterbeitet
- Vansklig å takse

Vår- og høst-beitet

- Barmark,
men uten grønt lauv og
høge urter
- 3-6 mnd. per år
- Bærlyng viktigst, særlig
blåbærlyng
- Fosterutvikling om våren,
fettreserver på høsten

Enkeltplantenes tåleevne

- Forsiktig beite kan øke beiteproduksjonen
40-70 % beiting uten at produksjonen synker
- Furu, osp og rogn tåler lite
- Selje, vier, bjørk og einer tåler mer
- Bonitetsavhengig
- Vinter- og sommerbeite

Bestandets og områdets tåleevne

- Ujevn beiting
 - Mellom planter, mellom bestand og mellom områder
- Ved 60 % beiteuttak i bestandet vil store deler av bestandet bli overbeitet
- Ved 50 % beiteuttak i området vil enkelte bestand bli overbeitet
- Med 40 % beiteuttak i distriktet vil enkelte områder bli overbeitet

Beiteuttak

Antall skudd beitet av tilgjengelige skudd

- < 15 % Lite beitet
- 16 – 30 % Moderat beitet
- 31 – 45 % Balansert beitet, stedvis overbeitet
- 46 - 60 % Overbeitet
- > 60 % Sterkt overbeitet

Overbeite

- Enkeltplanter
 - Svekket vekst
 - Svekket beiteproduksjon
 - Dør
- Spredningsfare
 - Andre bestand og områder
- Reduksjon på opptil 80-90%

Målsetting i elgforvaltningen

- UT FRA BEGRENSET BEITEMENGDE
- Flest mulig elg skutt
- Flest mulig kilo kjøtt
- Flest mulig store okser
- Avveininger

Forslag til tiltak i planen ?

- Elgforvaltning
 - Stammens størrelse og sammensetning
 - Arealmessig fordeling
 - Viltstelltiltak
- Arealforvaltning
 - Skogskjøtsel
 - Utbygging og infrastruktur
- Organisering ?
 - Forvaltningsorganer, geografi
- Neste takst

